

VELIKÉ DNES NOVÉHO ZÁKONA

Běžnou a utvářející představou nám dnes je, že čas prožíváme ve třech podobách - minulé, přítomné a budoucí. A ne vždy si uvědomujeme, že se zachycením přítomnosti jsou jisté těžkosti. Sotva se udá něco, co ještě před chvílí bylo budoucností, již to náleží minulosti. Vůči času se přítomnost má asi jako bod vůči prostoru - nemá rozměr. Musíme ji "uchopit duchem" dříve, než nám uklouzne. Ale tu je ve hře něco více, něco co nepatří pouze času. Jako blesk na nás mžikne věčnost. Věčnost totiž není donekonečna prodlouženým časem, ale spočívá v jiné, vyšší úrovni, času nadřazené.

Protože prožitek přítomnosti v sobě nese zvláštní způsoblost pro věčné, mohou slova, jež si jazyk vytvořil pro přítomnost, jako "dnes" a "nyní" obsáhnout značnou náboženskou hloubku. Mystice není neznámé *nunc aeternum*, věčné Teď. A v Bibli mívá slovo "dnes" často podivuhodný zvuk.

Po prožití Vánoc nám v duši vždy ještě zní andělské zvěstování: "Dnes se vám narodil Spasitel." (Lk 2,11) Hlouběji smýšlející křesťané vždy shledávali u tohoto vánočního evangelia, že toto "dnes" žije od Betléma v křesťanství svou ozvěnou. Nepropadá minulosti, ale stále znovu se plodí a utváří. To "dnes" neplatilo jen tehdy oněm pastýřům na poli - to by se bylo již dávno stalo včerejškem a předvčerejškem. Tajemství zrodu Spasitele se chce uskutečnit znova a znova v každé křesťanské duši. "Musíš být Marií..." Křesťanský prožitek Vánoční slavnosti činí z onoho tehdejšího "dnes" přítomnost, při níž na nás z otevřených nebes shlíží věčnost.

A jak se nám jednou otevřou uši pro zaslechnutí tohoto vánočního "dnes", najednou na různých místech evangelia jej opakovaně slyšíme i s různými svrchními i spodními alikvotami. Hlavně u Lukáše. Především v jeho podání, jež také obsahuje náš vánoční příběh, se nepřeslechnutelně vrací toto "dnes".

Zalistujeme-li Bibli o pár stránek dále, najdeme v ní Ježíšův křest v Jordánu. Vezmeme-li původní Lukášův text, jehož znění dosvědčují Klemens Alexandrijský a Origenes, shledáme, že v něm boží hlas zní maličko jinak než u Marka a Matouše: "Ty jsi můj syn, Já jsem tě dnes zplodil." (Lk 3,22) Vnějšíkově pojímáno je to prostě starozákonní citát, konkrétně z druhého žalmu (Ž 2,7). Ale proč a jak to, že si boží hlas vybírá právě tato slova? Vyhledáme-li si ono místo, zjistíme, že i tam takto promlouvá boží hlas. Takže je to vlastně jeden a týž hlas zaznívající na nebesích, který zaslechl nejprve ve starozákonních časech autor druhého žalmu a při křtu v Jordáně Jan a Ježíš. Kristus je dle vyznání víry "ve věčnosti zrozený Syn". Jeho původ od Otce není nějakou časově podmíněnou minulou událostí, ale jakožto věčný děj patří do oné vyšší úrovně, jež je časnosti nadřazena. Otec ve věčné tvůrčí řeči vynáší a plodí Slovo - Syna. Druhý žalm zachytil něco málo z tohoto věčného dění, vkládá totiž do úst Mesiáši slova: „Oznámím věštecký výrok Pánův: Řekl mi: jsi můj syn, dnes jsem tě zplodil." Žalmista jednoduše slyší totéž, se ozývá mnohem později při křtu v Jordánu. Při tomto křtu ve věčnosti zrozený Syn definitivně sestupuje do pozemské tělesnosti Ježíšovy. A věčné DNES prozařuje pozemské a časné "dnes".

A hned nato, ve čtvrté kapitole se potřetí setkáváme s významným "dnes". Lukáš vypravuje, jak Ježíš po svém křtu a pokušení poprvé předstoupuje před lidi jako Kristus. O šabatě vstupuje do dobře mu známé Nazaretské synagogy a využívá práva každého dospělého člena obce podílet se na četbě Písma. Lukáš popisuje událost velmi názorně. "Povstal, aby předčítal" (4,16) A podali mu svitek proroka Izaiáše. Prozřetelnost se vztahuje i na tyto maličkosti. Otvírá svitek a "nalézá" v něm mesiášský výrok z Iz 61: "Duch Pánův je nade mnou..." To podivuhodně rezonuje s jeho zážitkem při křtu. A čte dále až ke slovům "...oznámit milostivé léto Pánovi." A s božskou suverenitou přestává číst před dalšími Izaiášovými slovy "a den pomsty..." Svinuje svitek a předává ho synagogálnímu sluhovi (6,20). Pak se posadí, aby k přečteným slovům jakožto k tomu oprávněný učitel připojil svá vlastní. Učení probíhalo vsedě, z "katedry". Ale co nyní přichází je velmi nepodobné učené rabínské přednášce. Když, navázav na svatá slova z minulosti, poprvé promlouvá o své vlastní újmě, začíná v něm promlouvat Slovo světů sestoupivší v pozemského člověka. Lukáš si nenechá ujít úchvatnou jedinečnost tohoto okamžiku: "Oči všech byly s napjetím upřeny na něj." Co bude jeho prvním slovem? " A počal k nim mluvit: Dnes se naplnilo Písmo..." Přítomní však nejsou s to dostat významnosti tohoto dějinného okamžiku. Cítí sice podivuhodnou "milost prýstící z jeho slov, ale nepřijdou na nic lepšího, než na to, že "to je syn Josefův". Nedokáží ono veliké DNES, v němž se stále ještě chvěje jak andělské zvěstování, tak boží hlas při křtu, pojmout a nechat vstoupit do svého malého "dnes". Tím již počíná Golgotská tragédie.

Později, při jedné příležitosti - uzdravení chromého v Kafarnau, se zdá, jakoby se cit lidí pro ono "dnes" nadcházejícího dne Kristova probudil. Upadají totiž po spatření uzdravujícího skutku do "ekstáze"¹, což znamená, že se poněkud vymaňují z běžného na tělo upoutaného vědomí, takže s děsem vnímají působnost božství a volají: "Dnes jsme spatřili cosi neobvyklého!" (5,26) Slovo "dnes", jež výrazně uzavírá celý příběh, je opět je v Lukášově verzi zprávy.

Třináctá kapitola Lukášova evangelia vypráví, jak Kristus, již upoután svou poslední poutí k smrti o velikonocích, obdrží varování před možným zavražděním ze strany Heroda. Jeho odpověď: "Hle, vyháním demony a činím uzdravení, dnes a zítra, a třetího dne dokonám. Musím putovat dnes, zítra a pozítří, neboť se nesluší, aby prorok umřel mimo Jeruzalém." (13,32-33) Kristus je nositelem osudového vědomí; ví: ještě to není tak daleko, ale již brzy. a nebude to zde v Galileji, ale v Jeruzalémě. Pozemský čas mu vyměřený se blíží ke konci. Bůh proměněný v člověka se pokorně vyrovnává s pozemskou a časnou formou života. Vnímá, jak drahocenný je ten ještě mu vyměřený díl pozemského času a naplňuje jej nepomíjivými skutky lásky. Ještě mu patří ono pozemské "dnes". Ví také, že ta hodina ještě bezprostředně nenastává a že dnešní dnes, může pokračovat ještě "zítra". Ale pak už tu bude den dokonání a zasvěcení. Kráčí mu vstříc. Toto "dnes" ve stínu nadcházejícího utrpení je vzrušujícím výrazem toho, jak vnímal pomíjivost jemu daných dní.

V pašijovém příběhu používá Lukáš slovo "dnes", ještě s Markem, v předpovědi Petrova zapření. "Ještě než dnes kohout zakokrhá..." (22,34) Počátek Golgotského dne oznamuje kohoutí kokrhání. A ještě jednou zazní slovo "dnes" o Velkém Pátku, a zase u Lukáše. A zde opět zazáří naše "dnes" v plné slávě světla věčnosti. Je to slovo lotrovi: "Dnes budeš se mnou v ráji." (23,43) Lotr na kříži zažívá v poslední hodině svého již unikajícího života, že se mu "dnes narodil Spasitel". Konec a začátek evangelia tak splývají vjedno. Tak je Lukáš vpravdě evangelistou onoho "dnes".

Matoušovo evangelium zde musíme zmínit pouze s ohledem na text Otčenáše; on totiž jediný, a ne Lukáš, traduje prosbu, aby nám "dnes" byl dán náš denní chléb. Je z toho cítit vnitřní převaha vůči veškerému úzkostnému starání o budoucnost. Ale takovou vyrovnanost můžeme zažívat, když do naší časnosti bude zářit veliké "dnes" věčnosti. (Na ostatních místech, kde Matouš toto slovo používá, nevybočuje nijak z běžného jazykového užití, a proto je nemusíme zmiňovat.)

Ale zvláštní úlohu hraje "dnes" v Novém zákoně ještě v Listě Židům. Jeho v Písmu zkušený autor cituje 95.žalm. Podobně jako u 2.žalmu, jsme i zde svědky zvučné a vemlouvavé boží řeči k člověku. Duše žalmistova je již díky předchozímu vybudena a otevřena naslouchání inspiraci z nejvyšších sfér. "Dnes, když slyšíte Jeho hlas, nezatvrďte svá srdce!" (95,7) Připomínají se osudy Izraele při putování po poušti, kde lid propadl zatvrzelosti a zatrpklosti a nemohl tedy nalézt cestu do přislíbeného světa míru. Žalmista se vidí v pětadevadesátém žalmu v osudovém zlomovém bodě, kdy - opět jako tehdy - volá člověka boží hlas. A tedy opět jako tehdy zaznívá ono osudem těhotné "dnes". - A na toto slovo navazuje novozákonní List Židům a propůjčuje mu ten nejaktuálnější přítomný význam. Autor je přesvědčen, že tento 95.žalm, v němž mluví Bůh "Davidovi" (Žid 4,7), dozrál do plnosti své oprávněnosti a odpovědné závažnosti teprve nyní po události Kristově a teprve my, křesťané, mu můžeme plně rozumět. Třikrát se slavnostně cituje ono "Dnes, když slyšíte Jeho hlas, nezatvrzujte svá srdce!" (Žid 3,7-15; 4,7) Osud Izraele - vyjití z Egypta, putování po poušti, tažení do do zaslíbené země - to vše bez ohledu na svou dějinnost se jeví jako předobrazy, jež předznamenávají něco ještě větší. Celé lidstvo odešlo po ztrátě staré duchovnosti na poušť a má nalézt "třetí říši", zaslíbenou zemi spojení s Bohem. Proto pro pisatele Listu Židům není význam těchto řádek Starého zákona naplněn a vyčerpán tím, co se tehdy událo. Nové putování pouští je většího stylu nežli ono původní. A Bůh přivolává a vyhledává nový den spásy, jemuž přísluší nový horizont, nové "dnes" (Žid 4,7) Jde o to zaslechnout hlas, aby ve vědomí člověka - křesťana vzešlo sémě věčnosti, aby mohla být nalezena cesta do zaslíbené země. List Židům chce pomocí tohoto "dnes" způsobit apokalyptické probuzení.

A to můžeme i v dnešní světové epoše zcela přijmout za své. Jen to věky nabylo na pravdivosti. I na ona nebezpečí pro duši spojená s blouděním pouští, jež List Židům popisuje slovy "zatvrzelost" (sklerotizace) a "zahořkost" můžeme pohlížet zcela pohledem moderní doby. "Nezatvrzujete svá srdce v zahořklosti" (3,15) Jen přijetí Kristovy přítomnosti do přítomnosti 20. století, jenom povýšení všedního "dnes" k velkému "dnes" nadcházející věčnosti nás může zachránit.

1 Vzrušení, řec, zde skutečně έκστασις - pozn.překl.